

Diagności laboratoryjni, czyli kto jest kim w laboratorium - uprawnienia do wykonywania czynności.

24.1.2020

Na terytorium Rzeczypospolitej Polski ustawą regulującą zawód diagnosty laboratoryjnego jest uchwalona dnia 27 lipca 2001 r. Ustawa o diagnostyce laboratoryjnej z późniejszymi zmianami. Przed wprowadzeniem tej ustawy nie było odpowiednio sformułowanych regulacji dotyczących zasad i warunków wykonywania pracy pracowników Medycznych Laboratoriów Diagnostycznych. Wprowadzenie ustawy uregulowało między innymi wymogi wykształcenia jakie powinien spełniać pracownik MLD.

Uprawnienia do wykonywania czynności diagnostyki laboratoryjnej w medycznym laboratorium diagnostycznym

Ustawa o diagnostyce laboratoryjnej precyzuje między innymi zakres praw podmiotowych nadającym uprawnienia występujące w określonym stosunku cywilnoprawnym dla pracowników medycznych laboratoriów medycznych do:

- pracy samodzielnej;
- pracy samodzielnej obejmującej tylko czynności diagnostyki laboratoryjnej, o których mowa w art. 2 pkt 1-3:
 1. badania laboratoryjne, mające na celu określenie właściwości fizycznych, chemicznych i biologicznych oraz składu płynów ustrojowych, wydzielin, wydaliny i tkanek pobranych dla celów profilaktycznych, diagnostycznych i leczniczych lub sanitarno-epidemiologicznych;
 2. mikrobiologiczne badania laboratoryjne płynów ustrojowych, wydzielin, wydaliny i tkanek pobranych dla celów profilaktycznych, diagnostycznych i leczniczych lub sanitarno-epidemiologicznych;
 3. działania zmierzające do ustalenia zgodności tkankowej;

oraz czynności wykonywanych pod nadzorem diagnosty laboratoryjnego, o których mowa w art. 2 pkt 4: wykonywanie oceny jakości i wartości diagnostycznej badań, o których mowa w pkt 1-3, oraz laboratoryjnej interpretacji i autoryzacji wyniku badań;

- pracy pod nadzorem diagnosty laboratoryjnego, który kontroluje wszystkie czynności diagnostyki laboratoryjnej, o których mowa w art. 2 pkt 1-4.

Osoby uprawnione do wykonywania czynności diagnostyki laboratoryjnej w medycznym laboratorium diagnostycznym

Osobą uprawnioną do samodzielnego wykonywania czynności diagnostyki laboratoryjnej w MLD jest:

- diagnosta laboratoryjny;
- oraz osoba posiadająca tytuł zawodowy lekarza i prawo wykonywania zawodu lekarza oraz wiedzę i umiejętności w zakresie wykonywania czynności diagnostyki laboratoryjnej, uzyskane po odbyciu szkolenia specjalizacyjnego ramach specjalizacji lekarza/lekarza dentysty lub osoba posiadająca umiejętności z zakresu węższych dziedzin medycyny, która uzyskała świadectwo potwierdzające posiadanie umiejętności, który lekarz uzyskuje po odbyciu szkolenia i zdaniu egzaminu państwowego po jego zakończeniu. Zawód lekarza i lekarza dentysty jest regulowany przez ustawę Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty .

Diagnosta laboratoryjny to osoba, która ukończyła studia wyższe na kierunku analityka medyczna i uzyskała tytuł zawodowy magistra lub ukończyła studia wyższe na kierunkach:

- biologia lub farmacja i uzyskała tytuł zawodowy magistra,
- chemia lub biotechnologia i uzyskała tytuł zawodowy magistra lub magistra inżyniera,
- weterynaria i uzyskała tytuł zawodowy lekarza weterynarii

oraz odbyła kształcenie podyplomowe, potwierdzone egzaminem, którego program nauczania opracowany jest na podstawie standardów nauczania dla kierunku analityka medyczna, albo uzyskała specjalizację I lub II stopnia lub tytuł specjalisty w dziedzinie analityki klinicznej, diagnostyki laboratoryjnej, mikrobiologii lub toksykologii. Diagnosta jest również osoba, która ukończyła studia wyższe na kierunku lekarskim i uzyskała tytuł zawodowy lekarza oraz odbyła kształcenie podyplomowe jak wyżej. Należy uściślić że osoba posiadająca tytuł zawodowy lekarza i prawo wykonywania zawodu lekarza oraz wiedzę i umiejętności w zakresie wykonywania czynności diagnostyki laboratoryjnej choć

ma prawo do wykonywania samodzielnie pracy w MLD to prawo do posługiwaniu się tytułem Diagnosta laboratoryjnym w świetle art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy o diagnostyce laboratoryjnej jest dopuszczalne po odbyciu studiów podyplomowych. Jedynie dodatkowe kwalifikacje uzyskane na studiach podyplomowych z analityki medycznej bądź studia jednolite uprawniają do nadawania tytułu „diagnosta laboratoryjny”. Wyjątkiem stanowi art. 7 ust. 2 ustawy o diagnostyce laboratoryjnej, który umożliwia osobę posiadającą prawo wykonywania zawodu lekarza i posiadającym jednocześnie specjalizację I lub II stopnia lub tytuł specjalisty w dziedzinie analityka kliniczna, analityka lekarska, diagnostyka laboratoryjna lub mikrobiologia, mikrobiologia i serologia, mikrobiologia lekarska, wpisanie na listę diagnostów laboratoryjnych co jest tożsame z uzyskaniem tytułu diagnosta laboratoryjnym.

Diagności laboratoryjni w trakcie pracy zawodowej kształcą się podyplomowo uzyskując tytuł specjalisty wg rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie specjalizacji i uzyskiwania tytułu specjalisty przez diagnostów laboratoryjnych. Ustawodawca wymienia 13 dziedzin, z których można uzyskać tytuł specjalisty:

1. cytomorfologia medyczna;
2. epidemiologia;
3. laboratoryjna diagnostyka medyczna;
4. laboratoryjna genetyka medyczna;
5. laboratoryjna genetyka sądowa;
6. laboratoryjna hematologia medyczna;
7. laboratoryjna immunologia medyczna;
8. laboratoryjna parazytologia medyczna;
9. laboratoryjna toksykologia medyczna;
10. laboratoryjna toksykologia sądowa;
11. laboratoryjna transfuzjologia medyczna;
12. mikrobiologia medyczna;
13. zdrowie publiczne.

W latach 2015-2019 diagności laboratoryjni w Polsce najczęściej uzyskiwali specjalizację z: medycznej diagnostyki laboratoryjnej, laboratoryjnej transfuzjologii medycznej oraz mikrobiologii medycznej.

Akredytację do prowadzenia specjalizacji posiadają wybrane jednostki organizujące/specjalizujące:

- 7 jednostek w dziedzinie laboratoryjnej diagnostyki medycznej, łącznie 416 miejsc
- 3 jednostki w dziedzinie laboratoryjnej genetyki medycznej, łącznie 72 miejsc
- 1 jednostka w dziedzinie laboratoryjnej genetyki sądowej, łącznie 8 miejsc
- 2 jednostki w dziedzinie laboratoryjnej hematologii medycznej, łącznie 33 miejsca
- 2 jednostki w dziedzinie laboratoryjnej immunologii medycznej, łącznie 27 miejsc
- 1 jednostka w dziedzinie laboratoryjnej toksykologii medycznej, łącznie 24 miejsca
- 1 jednostka w dziedzinie laboratoryjnej toksykologii sądowej łącznie, 8 miejsc
- 4 jednostki w dziedzinie laboratoryjnej transfuzjologii medycznej, łącznie 103 miejsca
- 2 jednostki w dziedzinie mikrobiologii medycznej łącznie, 33 miejsca .

Obecnie uruchomionych jest 9 z 13 specjalizacji w ramach podyplomowego kształcenia specjalizacyjnego dla diagnostów laboratoryjnych z dziedzin diagnostyki laboratoryjnej.

Osobami, które mają uprawnienia do wykonywania czynności diagnostyki laboratoryjnej z ograniczonymi uprawnieniami do pracy samodzielnej obejmującej tylko czynności diagnostyki laboratoryjnej, o których mowa w art. 2 pkt 1-3, opisanymi powyżej są:

- technik analityki medycznej,
- osoba posiadająca licencjat uzyskany na kierunku analityka medyczna.

Obecnie na terenie Rzeczypospolitej Polskiej nie jest możliwe kształcenie tych grup zawodowych. Od 2014 r studia na kierunku analityka medyczna/diagnostyka laboratoryjna są prowadzone tylko w trybie jednolitym, natomiast kształcenie techników analityki medycznej w szkołach policealnych zostało zlikwidowane w 2004 r.

Pracownicy MLD wykonujący czynności diagnostyki laboratoryjnej pod nadzorem diagnosty laboratoryjnego to osoby, które ukończyły studia wyższe na kierunkach:

- biologia lub farmacja i uzyskały tytuł zawodowy magistra,
- chemia lub biotechnologia i uzyskały tytuł zawodowy magistra lub magistra inżyniera,
- weterynaria i uzyskały tytuł zawodowy lekarza weterynarii

Pracownicy Medycznego Laboratorium Diagnostycznego

Pracownicy Medycznego Laboratorium Diagnostycznego posiadają ograniczony kontakt z pacjentem, który często dotyczy pobierania materiału w specjalnie przygotowanym pomieszczeniu Laboratorium, aczkolwiek odgrywają nieocenioną rolę w procesie opieki nad pacjentem szpitalnym czy ambulatoryjnym. Pracownicy medycznego laboratorium diagnostycznego odpowiadają za wykonanie badań z materiału biologicznego pochodzącego od pacjenta, tym samym dostarczając informacji, które niejednokrotnie są niezbędne w wykrywaniu, rozpoznaniu, leczeniu i monitorowaniu przebiegu chorób.

Materiał biologiczny - diagnostyczny dostarczany do laboratorium, badany jest przy użyciu specjalistycznego sprzętu i zaawansowanych technik pomiarowych. Pracownicy odpowiedzialni za wykonywanie badań laboratoryjnych pracują w medycznych laboratoriach diagnostycznych zlokalizowanych w szpitalnych, przychodniach, lub w odległych od punktu pobrania materiału laboratoriach. Obecnie ograniczeniem odległości miejsca wykonywania badań od punktu pobrania są zalecenia czasu transportu materiału badanego.

Pracownicy laboratorium wykonują badania, które mają wpływ na sposób dalszego leczenia pacjenta, kontynuację lub zmianę postępowania w przebiegu leczenia. Diagnostyci laboratoryjni są odpowiednio wykształceni i szkoleni (w ramach podyplomowego kształcenia specjalizacyjnego) w zakresie wykonywanych czynności, a w wielu przypadkach muszą również posiadać określone uprawnienia.

Pracownicy laboratoriów pełniący stanowiska kierownicze posiadają wieloletnie doświadczenie i odpowiednie wykształcenie, aby nadzorować badania wykonywane w laboratorium. Są również odpowiedzialni za przestrzeganie kontroli jakości oraz zarządzanie jakością.

Formalno-prawny nadzór nad należyтым wykonywaniem czynności diagnostyki laboratoryjnej w Polsce sprawuje organ samorządowy Krajowej Izby Diagnostów Laboratoryjnych (KIDL) - Krajowa Rada Diagnostów Laboratoryjnych (KRDL), która w sposób pośredni zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy o diagnostyce laboratoryjnej jest uprawniona do kontroli i oceny wykonywania czynności diagnostyki laboratoryjnej. Kontrolę przeprowadzają i oceny dokonują wizytatorzy powołani przez KRDL spośród diagnostów laboratoryjnych . Ponadto KRDL prowadzi m.in. ewidencję laboratoriów oraz listę diagnostów laboratoryjnych .MLD, jako podmiot wykonujący działalność leczniczą jest również zobowiązane do złożenia wniosku o wpis do rejestru u wojewody właściwego dla siedziby podmiotu leczniczego.